

**ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ
ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ В СОФИЙСКА ОБЛАСТ
/2016 – 2020 г./**

**ДОКЛАД ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА
ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА
СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ
2016 - 2017 година**

**Звено за мониторинг и оценка
към Областна администрация на Софийска област
София, м. ноември 2017 г.**

СЪДЪРЖАНИЕ:

Използвани съкращения.....	2
I.ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
II. ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА МОНИТОРИНГА И ОЦЕНКАТА.....	3
1. Конкретни цели и задачи на Мониторинговия доклад.....	3
2. Начин на разработване на Мониторинговия доклад. Източници за събиране на информация.....	4
3. Времеви обхват.....	4
III.МОНИТОРИНГ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЗАЛОЖЕНИТЕ ПРИОРИТЕТНИ НАПРАВЛЕНИЯ, ЦЕЛИ И МЕРКИ В ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ 2016 – 2017 В СОФИЙСКА ОБЛАСТ.....	5
1. Приоритетно направление 1: Развитие на услуги в общността за превенция на социалното изключване и изолация.....	9
2.Приоритетно направление 2: Деинституционализация и подобряване качеството на резидентната грижа.....	14
3.Приоритетно направление 3. Развитие на социални услуги в общността за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение.....	18
4.Приоритетно направление 4: Развитие на капацитет за управление и предоставяне на качествени и ефективни социални услуги.....	23
5.Приоритетно направление 5: Развитие на междусекторни и междуобщински партньорства при планирането и предоставянето на социални услуги.....	23
IV. ИЗВОДИ.....	24
V.ПРЕПОРЪКИ.....	25

Използвани съкращения:

АСП	Агенция за социално подпомагане
РДСП	Регионална дирекция за социално подпомагане
ДСП	Дирекция „Социално подпомагане”
ДБТ	Дирекция “Бюро по труда”
ДМСГД	Дом за медико-социални грижи за деца
ДДЛРГ	Дом за деца, лишени от родителски грижи
ДПЛПР	Дом за пълнолетни лица с психични разстройства
ДПЛСН	Дом за пълнолетни лица със сетивни нарушения
ДСХ	Дом за стари хора
ЦНСТПЛПР	Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с психични разстройства
ЦНСТПЛУИ	Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с умствена изостаналост
ЦНСТПЛФУ	Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с физически увреждания
ЦНСТПЛД	Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с деменция
НЖ	Наблюдавано жилище
ЗЖЛПР	Защитено жилище за лица с психични разстройства
ЗЖЛУИ	Защитено жилище за лица с умствена изостаналост
ЗЖЛФУ	Защитено жилище за лица с физически увреждания
КЦ	Кризисен център
ЦНСТДМ	Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи
ЦНСТДМУ	Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания
ДЦДЛУ	Дневен център за деца и лица с увреждания
ДЦПЛУ	Дневен център за пълнолетни лица с увреждания
ДЦДМУ	Дневен център за деца и младежи с увреждания
ДЦРДУ	Дневен център за работа с деца на улицата
ДЦСХ	Дневен център за стари хора
ЦОП	Център за обществена подкрепа
ЦСРИ	Център за социална рехабилитация и интеграция
ЛА	Личен асистент
СА	Социален асистент
ДП	Домашен помощник
НП АХУ	Национална програма “Асистенти на хора с увреждания”
НПО	Неправителствена организация
ОПРЧР	Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”
СИ	Специализирана институция

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият Мониторингов доклад за изпълнение на приоритетните направления, мерки и дейности на Областната стратегия за развитие на социалните услуги в Софийска област 2016 г. – 2020 г. е свързан с планираните дейности за реализация на Стратегията за периода 2016 г. - 2017 г. и е в съответствие със заложените в Стратегията конкретни дейности за мониторинг и оценка. Докладът е в резултат от извършен преглед на Общинските стратегии за развитието на социалните услуги в 22-те общини на Областта, състоянието на мрежата от услуги по приоритетни направления и представлява оценка на процеса на стратегическо планиране и развитие на социалните услуги. Неговата цел е да покаже изпълнението на заложените в Стратегията приоритетни направления, постигнатия напредък и разкриването на нови социални услуги за периода 2016 г. – 2017 г., както и да отрази дефицитите в Областната стратегия, като се набележат стъпки за нейната актуализация.

Мониторинговият доклад е изготвен от основния екип на Звеното за мониторинг и оценка, сформирано със Заповед № ОА-155 / 20.06.2017 г. на Областния управител на Софийска област.

Областната стратегия за развитието на социалните услуги в Софийска област (2016 – 2020 г.) е неразделна част от Стратегията за развитие на Софийска област (2014 – 2020 г.), разработена като областна секторна политика в съответствие с националните политики и приоритети за развитието и предоставянето на социални услуги. Стратегията предвижда осигуряване на достъпни и качествени социални услуги в Областта, интеграция на общности и индивиди, пълноценна реализация и грижа за хората от рисковите групи. Стратегията задава както областната рамка, така и параметрите на социалните услуги на територията на Софийска област. Тя обхваща и интегрирани политики чрез секторите образование, здравеопазване и политики за включване на пазара на труда. Областната стратегия е създадена с прякото участие на всички заинтересовани страни на областно ниво: Областна администрация, 22-те общини, териториалните структури на Агенция социално подпомагане, държавни институции и организации в свързаните сектори, които работят за социалното включване на уязвимите групи в общността, доставчици на услуги, работещи в областта на социалните услуги, НПО.

Областната стратегия за развитие на социалните услуги 2016 г. – 2020 г. е представена и съгласувана на Областния съвет за развитие на Софийска област на 22 декември 2015 г.

II. ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА МОНИТОРИНГА И ОЦЕНКАТА

Системата за мониторинг и оценка е ключов инструмент за развитие на политики и програми в социалната сфера и особено - за дългосрочни и комплексни интервенции като Областната стратегия за развитие на социалните услуги.

1. Конкретни цели и задачи на системата за мониторинг и оценка

Общата цел на системата за мониторинг и оценка е да гарантира развитието и подобряването на последващи стратегии и политики в социалната сфера.

Цели на системата за мониторинг и оценка:

- Да проследи динамиката и извърши оценка на действащите социални услуги и предприетите мерки за социално включване на територията на областта до 30.06.2017 г.;
- Да оцени напредъка спрямо планираните услуги и мерки в Областната стратегия, за изграждането на ефективна мрежа от достъпни и качествени социални услуги, осигуряващи възможност за повишаване качеството на живот

на всички деца и лица, попаднали или живеещи в риск, чрез предоставяне на пълноценна грижа и създаване на условия за реалното им социално включване.

Мониторингът (или наблюдението) предоставя информация предимно за дейностите, ресурсите, продуктите и преките резултати и отчасти – за ползите от дейността, докато при **оценката** се преосмисля тази информация с фокус върху ефекта, постигнатата качествена промяна и реалните ползи за обхванатите групи в риск. Мониторингът се фокусира върху напредъка при постигането на целите и използването на ресурсите, управлението на съответните процеси, включително управлението на риска, перспективите за устойчивост и необходимите корективни мерки.

Оценката на стратегии и политики за социално включване, каквато е Областната стратегия за развитие на социалните услуги, е важен инструмент в управлението на социалната промяна. Тя дава отговор на редица въпроси: дали процесът продължава да бъде валиден по отношение на адресираните проблеми и основни цели; доколко Стратегията е постигнала заложените резултати и доколко е осигурена предвижданата устойчивост. Изводите и препоръките от оценката на цялостното въздействие и ефект на стратегията служат за програмиране на последващата интервенция – стратегии и секторни политики.

Основните цели на Мониторинговия доклад като част от цялостния процес на изпълнение на Областната стратегия:

- Да извърши преглед на Общинските стратегии за развитие на социалните услуги в 22-те общини на Софийска област;
- Да покаже картината на състоянието на услугите на областно и общинско ниво, и да направи оценка на постиженията до 30.06.2017 г.;
- Да даде вярно и обективно заключение каква промяна е постигната в мрежата от социални и интегрирани услуги в резултат от изпълнението на Областната стратегия;
- Да очертае дефицитите в развитието на мрежата от услуги и посочи причини, фактори и трудности при осъществяването на планираната интервенция;
- Да се набележат стъпки за актуализация на Областната и Общинските стратегии.

2. Начин на разработване на Мониторинговия доклад. Източници за събиране на информация.

Мониторинговият доклад обобщава наблюденията за изпълнението на планираните дейности в Областната стратегия. За тази цел са използвани разнообразни източници на налична информация за развитието на услугите в Областта.

- Областната стратегия и стратегиите в двадесет и двете общини на Областта;
- Одобрени годишни планове за развитие на услугите;
- Данни за изпълнение на Общинските стратегии и състоянието на социалните услуги от общинските администрации, РДСП-София област и дирекции „Социално подпомагане“ /доклади, информационни карти, справки/;
- Посещения на място в услугите и общинските администрации.

3. Времеви обхват

Мониторинговият доклад обхваща периода от 01.01.2016 г. до 30.06.2017 г. Оценката на постиженията в изпълнението на Областната стратегия е извършена на база планираните дейности през Подготвителния, Първия и Втория период на изпълнение на Стратегията. В нея е включена информация за резултатите от реализирани хоризонтални мерки за социално включване на рисковите групи от населението.

В Подготвителния период на Областната стратегия /първото тримесечие на 2016 г./, бе предвидено изготвяне и приемане на Общинските стратегии в 22-те общини

на Областта, годишните планове за оперативно действие в периода 2016 г. - 2017 г. и сформиране на Общинските екипи за координация и мониторинг.

Прегледът на Общинските стратегии и плановете за действие сочи следните резултати: във всички 22 общини са разработени и приети Общинските стратегии и общинските планове за действие за изследвания период. Общинските екипи за координация и мониторинг са сформирани в 21 общини. Изготвени в срок са и общинските планове за действие за 2018 г.

III. МОНИТОРИНГ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЗАЛОЖЕНИТЕ ПРИОРИТЕТНИ НАПРАВЛЕНИЯ, ЦЕЛИ И МЕРКИ В ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ 2016 – 2017 В СОФИЙСКА ОБЛАСТ

Софийска област е най-голямата в административно отношение област в страната с 22 общини, от които – 18 града, 266 села и 125 кметства и втора по територия с 7062,3 кв.км., което представлява 6,4% от територията на страната и 34,7% от територията на Югозападния район. По данни на НСИ към 31.12.2016 г. населението на Софийска област наброява 234 185 души. В Областта живеят 3,4% от населението на страната. Населението на областта като цяло намалява, но има общини като Божурище и Костинброд, които са увеличили населението си, вероятно поради привлекателното си разположение и много високата комуникативност със столицата. Продължава тенденцията за отрицателен естествен прираст – ниска раждаемост и високи нива на смъртност. Общата тенденция е на застаряване на населението на Софийска област и увеличаване броя на децата и лицата с увреждания.

По данни на Дирекции „Социално подпомагане” на територията на областта има регистрирани общо **1017 деца и 21149 лица** с увреждания:

Таблица 1. Общ брой на регистрираните деца и лица с увреждания в Софийска област по вид заболяване и степен на увреждането:

По вид заболяване	бр. регистрирани деца	бр. регистрирани лица
Заболявания на опорно двигателния апарат	189	4774
Психични заболявания	166	1455
УНГ болести	83	826
Заболявания на сърдечносъдовата система	33	4185
Очни	47	616
Белодробни	115	878
Нервни	191	2888
Хирургични	32	1308
Вътрешни	153	3973

Кожни	6	246
Общо	1017	21149
По % трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане		
от 50 % до 70 % трайно намалена работоспособност	508	2425
от 71 % до 90 % трайно намалена работоспособност	290	10903
над 90 % трайно намалена работоспособност	216	5638
от тях с ч.п.	388	3238

Към 30.06.2017 г. на територията на Софийска област функционират **общо 67** социални услуги. От тях :

- Финансирани от държавния бюджет - 39 услуги;
- Финансирани от общинските бюджети - 21 услуги;
- Частно и смесено финансиране - 7 услуги.
- Услуги предоставяни по проекти:
 - приемна грижа;
 - услуги в домашна среда по Проект „Независим живот“;
 - личен асистент по НП"АХУ“;
 - обществена трапезария / топъл обяд/.

По видове услугите са:

- Услуги в общността – **18 бр.**
ЦОП - 7 бр. – гр.Долна Баня, гр.Драгоман,гр.Етрополе, гр.Ихтиман,гр.Костинброд и гр. Пирдоп и гр. Своге;
ЦСРИ - 5 бр. – гр. Ботевград, гр. Етрополе, гр. Костинброд гр. Правец и гр. Самоков;
ДЦДУ – 1 бр. – гр. Ихтиман;
ДЦРДУ - 2 бр. – гр. Долна Баня и гр. Костинброд;
ДЦДЛУ – 1 бр. – гр. Златица;
ДЦПЛУ – 1 бр. –гр.Правец;
ДЦСХ - 1 бр. – гр. Драгоман;
- Резидентни услуги – **13 бр.**
КЦД - 1 бр. –гр. Драгоман;
НЖМ – 1 бр. – с. Гурмазово,общ. Божурище;
ЦНСТДМ – 2 бр. – гр.Драгоман и гр. Самоков;
ЦНСТДМУ – 3 бр. - гр.Ботевград – 2 бр. и гр. Правец – 1 бр.;
ЗЖЛУИ – 1бр. – с. Видраре, община Правец;
ЗЖЛПР – 1 бр. с. Дружево,община Своге
ЗЖЛФУ - 2 бр. – 1 бр. в с. Калотина, община Драгоман и 1 бр.гр.Правец;
ЦНСТПЛПР – 2 бр. – гр. Долна баня;

- Специализирани институции – **8 бр.**
ДДЛРГ от 7 до 18 г. - 2 бр. – 1бр. в гр. Долна Баня, и 1 бр. в с. Разлив, община Правец;
ДПЛСН - 1 бр. – гр. Пирдоп;
ДПЛПР - 1 бр. – с. Лакатник, община Своге;
ДСХ - 4 бр. – 1 бр.гр. Ботевград, 1 бр.гр. Етрополе, 1 бр.гр. Самоков и 1 бр.с.Ковачевци, община Самоков;
- Общински услуги – **21 бр.**
ДСП - 21 бр.;
- Смесени и други услуги / частно финансиране/ - **7 бр.**
ДСХ – 4 бр. в общините Ботевград, Костенец, Костинброд;
НЖМ - 1 бр. – в община Ботевград;
Социално общежитие за деца и лица - 1 бр. – в община Елин Пелин;
Хоспис – 1 бр. - в община Костинброд.

Таблица 2. Общ брой на предоставяните социални услуги в Софийска област по общини:

Община	Държавно делегирани дейности			Други услуги	
	Услуги в общността	Услуги в общността - резидентен тип	Специализирани институции	Общински дейности	Смесени и други услуги
Община Антон	-	-	-	1	-
Община Божурище	-	1	-	1	-
Община Ботевград	1	2	1	1	2
Община Годеч	-	-	-	1	-
Община Горна Малина	-	-	-	1	-
Община Долна Баня	2	2	1	1	-
Община Драгоман	2	3	-	1	-
Община Елин Пелин	-	-	-	1	1
Община Етрополе	2	-	1	1	-
Община Златица	1	-	-	1	-
Община Ихтиман	2	-	-	1	-
Община Копривщица	-	-	-	1	-
Община Костенец	-	-	-	1	2
Община Костинброд	3	-	-	1	2
Община Мирково	-	-	-	1	-
Община Пирдоп	1	-	1	1	-
Община Правец	2	3	1	1	-
Община Самоков	1	1	2	1	-
Община Своге	1	1	1	1	-
Община Сливница	-	-	-	1	-
Община Чавдар	-	-	-	1	-
Община Челопеч	-	-	-	-	-
ОБЩО - 67	18	13	8	21	7

Таблица 3. Видове социални услуги в Софийска област:

Община	ВИДОВЕ СОЦИАЛНИ УСЛУГИ				
	Услуги в общността	Услуги в общността - резидентен тип	Специализирани институции	Общински дейности	Смесени и други услуги
Община Антон	-	-	-	ДСП	-
Община Божурище	-	НЖМ	-	ДСП	-
Община Ботевград	ЦСРИ	ЦНСТДМУ – 2 бр.	ДСХ	ДСП	НЖМ ДСХ
Община Годеч	-	-	-	ДСП	-
Община Горна Малина	-	-	-	ДСП	-
Община Долна Баня	ЦОП ДЦРДУ	ЦНСТПЛПУ 2 бр.	ДДЛРГ	ДСП	-
Община Драгоман	ЦОП ДЦСХ	КЦ ЦНСТДМ ЗЖЛФУ	-	ДСП	-
Община Елин Пелин	-	-	-	ДСП	Социално общезитие
Община Етрополе	ЦОП ЦСРИ	-	ДСХ	ДСП	-
Община Златица	ДЦДЛУ	-	-	ДСП	-
Община Ихтиман	ЦОП ДЦДУ	-	-	ДСП	-
Община Копривщица	-	-	-	ДСП	-
Община Костенец	-	-	-	ДСП	ДСХ – 2 бр.
Община Костинброд	ЦОП ЦСРИ ДЦРДУ	-	-	ДСП	ДСХ Хоспис
Община Мирково	-	-	-	ДСП	-
Община Пирдоп	ЦОП	-	ДПЛСН	ДСП	-
Община Правец	ЦСРИ ДЦПЛУ	ЦНСТДМУ ЗЖЛУИ ЗЖЛФУ	ДДЛРГ	ДСП	-
Община Самоков	ЦСРИ	ЦНСТДМ	ДСХ – 2 бр.	ДСП	-
Община Своге	ЦОП	ЗЖЛПР	ДПЛПР	ДСП	-
Община Сливница	-	-	-	ДСП	-
Община Чавдар	-	-	-	ДСП	-
Община Челопеч					
ОБЩО - 64	18	13	8	21	7

Обща визия: Мониторингът осъществява постоянно наблюдение на услугите по приоритетни направления в следните аспекти:

Приоритетни направления за съдържание на социалните услуги

- **Приоритетно направление 1: Развитие на услуги в общността за превенция на социалното изключване и изолация:** Широк кръг от услуги в общността, насочени към подкрепа на семействата и индивидите за оставане в тяхната семейна и домашна среда, развитие на индивидуалните и общностни умения и ресурси, превенция на насилие, противоправно поведение, социална маргинализация.

1.1. Приемна грижа

Приемната грижа е социална услуга в общността за отглеждане и възпитание в семейна среда на дете, което е настанено в семейство на близки и роднини или в приемно семейство. В случаите, в които органите по закрила на детето констатира риск за дете и изведат необходимостта от настаняването в приемно семейство, то това се извършва по реда на прилагането на мерките за закрила регламентирани в ЗЗД. При прилагането на мярка за закрила „настаняване в приемно семейство” се цели на първо място защита правата и интересите на детето и в случаите, когато това е в негов интерес, подкрепа на биологичното семейство и поддържане на връзки между родителите и детето, с цел бъдеща реинтеграция.

Общият брой приемни семейства, вписани в Регистъра на утвърдените приемни семейства воден в РДСП-София област е 45, броя на настанените деца е 39. В обхвата на дейностите на услугата, попадат деца, живеещи в биологични семейства с риск за живота, здравето и развитието им, което налага мярка за извеждането им от семейството. Другата целева група са децата, живеещи в специализирани институции.

1.2. Центрове за обществена подкрепа

В Софийска област са разкрити и функционират седем Центъра за обществена подкрепа /ЦОП/, в общините: Долна Баня, Драгоман, Етрополе, Ихтиман, Костинброд, Пирдоп и Своге. Всичките са делегирани държавни дейности, като доставчик на услугата са общините с изключение на ЦОП в Драгоман, чието управление е възложено на външен доставчик – „Соник старт” ООД – гр. София.

ЦОП е почасова услуга в общността, за която има определен единен стандарт, като държавно делегирана дейност. Целевата група е деца от 0 до 18 год. и техните семейства. Дейностите на услугата са: психо-социално консултиране; превенция на изоставянето; превенция на агресивното поведение и насилието при децата, и индивидуално консултиране; превенция на отпадането от училище и подпомагане на деца с обучителни затруднения; групови обучения в училища и детски градини; подготовка на умения за самостоятелен живот и подкрепа за социална реализация на деца и младежи от ДДЛРГ; разработване на училище за родители - с непълнолетни майки и майки от етнически малцинства; грижа и консултиране по време на бременността и в следродовия период и семейно планиране; работата по метода „Монтесори”.

ЦОП работят в тясна връзка и сътрудничество с общинските администрации, училища, Дирекции „СП”, здравни заведения, МКБППМН, Детска педагогическа стая.

Средната заетост на Центровете за обществена подкрепа към 30.06.2017 г. е 571 потребители, което е доста над капацитета – средно 30 потребители. Това показва, че услугата е със стабилни позиции и се ползва с авторитет сред целевите групи.

ЦОП работят на междуобщински принцип и обслужват потребители от съседни общини чрез мобилни групи или посещения в Центъра. Обхванати са общините

Костенец, Сливница, Правец, Ботевград, Божурище, Антон, Златица, Копривщица, Мирково, Чавдар и Челопеч, което е още един фактор за голямата заетост на услугата.

1.2. Дневен център за деца с увреждания /ДЦДУ/

На територията на Софийска област функционира само един Дневен център за деца с увреждания – “Антония Лавчийска” гр. Ихтиман. Услугата е делегирана държавна дейност, доставчик е община Ихтиман. Реалната заетост на услугата е 59 деца. Предназначена е за деца с увреждания / физически и множествени увреждания, психически и неврологични, хронични и соматични заболявания, деца с различна степен на умствено изоставане / от 3 до 18 години и техните семейства.

Същите имат потребности от ежедневни грижи, помощ при самообслужването, подготовка и придобиване на умения за самостоятелен начин на живот, необходимост от помощ и насоки свързани с общото възпитание и социализация. Потребност от медицинска и социална рехабилитация, психологична помощ, логопедична терапия, мултисензорна стимулация, занимателна трудотерапия. Подкрепа за интегрирано образование.

Екип от специалисти задоволяват потребностите на децата от ежедневните грижи, подготовка за самостоятелен начин на живот и придобиване на умения, възпитателни дейности – индивидуални и адаптирани към специфичните нужди на детето, свързани с общото възпитание и социализация. Обучителни дейности и психомоторни занятия, приложни, изобразителни, конструктивни, социокултурни и други. Потребност от медицинска и социална рехабилитация, психологична помощ, логопедична терапия, мултисензорна стимулация, занимателна трудотерапия. Подкрепа за интегрирано образование.

1.3. Дневен център за работа с деца на улицата /ДЦРДУ/

В Софийска област функционират два ДЦРДУ – в гр. Долна Баня и в гр. Костинброд. Двата центъра са делегирани държавни дейности. Доставчик на услугите са съответно община Долна Баня и община Костинброд. Средната обща заетост на двата центъра през отчетния период е 97 потребители.

ДЦРДУ е комплекс от услуги предназначени за деца на улицата, идентифицирани като negliжирани, за които е установена липса на родителска или друга заместваща я грижа и контрол.

Дейностите в услугата имат за цел да предотвратяват риска от отпадане от училище, да провокират креативното мислене у потребителите, да развиват способностите и заложбите им, както и да уплътняват времето им с полезни дейности. В ЦРДУ се осигурява храна, облекло и обувки в зависимост от индивидуалните потребности, които са подходящи за сезона, съобразени с възрастта, пола и физическите особености на децата, осигуряват се наблюдение и грижи за здравословното състояние и личната хигиена на детето. Персоналът насочва и стимулира ползвателите към грижи за личната хигиена и здравословен начин на живот. Оказва се долекарска помощ и съдейства на родителите/лицата, които се грижат за детето за оказването на необходимите грижи за здравето на детето. ЦРДУ стимулира редовното посещаване на учебно заведение и подпомага включването на детето в оградителни и образователни дейности. В ЦРДУ има програми за придобиване на знания, развиване и поддържане на умения и навици за самостоятелен живот и интеграция в обществото, програми за стимулиране и развиване на индивидуалните интереси и заложби на децата. ЦРДУ предоставя възможности за отпих и организация на свободното време. Осигурява се психологическа подкрепа в съответствие с индивидуалните потребности на всяко дете, консултиране и подкрепа на семействата на децата, посещаващи Центъра. ЦРДУ извършват мобилна социална работа за идентифициране и локализиране на деца на

улицата, предоставяне на изнесени услуги на децата и техните семейства и насочване към ЦРДУ. И двата Центъра работят като междуобщински услуги с потребители от съседни общини.

1.4. Центрове за социална рехабилитация и интеграция /ЦСРИ/

ЦСРИ е комплекс от социални услуги, свързани с извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване. Услугата е почасова, предназначена за деца и лица с физически и ментални увреждания, говорни недостатъци, изоставащи в развитието си и други, както и родителите на децата, близки на лицата, ученици от общообразователните училища, деца и лица с временни здравословни проблеми, които не са освидетелствани от ТЕЛК и РЕЛКК, но се нуждаят от специализираната помощ, която предлага ЦСРИ.

Пет са ЦСРИ в Софийска област с обща заетост за отчетния период 239 деца и лица. Услугите са делегирана държавна дейност и нейни доставчици са общините на чията територия са позиционирани: Ботевград, Етрополе, Костинброд, Правец и Самоков. Дейностите в услугата са: Двигателна рехабилитация и ЛФК, логопедична рехабилитация: изследване на езиковата и звуковата страна при различни дефицити; психологична рехабилитация: изследване на психологичните процеси и структура на личността; развитие на познавателните процеси зависимост от психологичната оценка се работи по възстановяване на страдащите процеси и моделиране на поведението; социална рехабилитация: работи се по индивидуални социални програми с оглед нивото на увреждания, умения и потребности на всяко дете и лице; работа със семейството – консултации и изработване на домашни програми за продължаване на постигнатото в ЦСРИ; педагогическа рехабилитация; музикални занятия; рисуване и приложни дейности; занятия за речева активност; трудотерапевтична рехабилитация: работа по метод „Монтесори“.

1.5. Дневен център за деца и лица с увреждания /ДЦДЛУ/

Комплексна социална услуга предназначена за деца и лица с увреждания. Услугата се намира в гр. Златица, делегирана държавна дейност. Доставчик – община Златица. Заетостта на услугата е 74 потребители. В услугата се осигурява дневна, полудневна и почасова грижа за деца и лица като се реализират следните дейности: хранене, хигиенни услуги, рехабилитация – социална и здравна, възпитателно-обучителна, корекционно – компенсаторна и социализираща дейност за подпомагане на двигателното, психическото и умствено развитие на потребителите; консултиране и съдействие на родители на деца с увреждания; обучение за развитие на индивидуалните възможности, придобиване на трудови умения и навици за самостоятелен живот и общуване в обществото.

1.6. Дневен център за пълнолетни лица с увреждания/ДЦПЛУ/

В Софийска област функционира един Дневен център за пълнолетни лица с увреждания в гр. Правец. Дневният център за пълнолетни лица с увреждания е комплексна социална услуга, която създава условия за цялостно обслужване на възрастните през деня: предоставяне на храна, задоволяване на ежедневните, социални, здравни и рехабилитационни потребности. Средната заетост на Центъра е 59 потребители. Управлението на социалната услуга се осъществява от община Правец като делегирана от държавата дейност. Основни дейности в услугата са: хранене, здравни и санитарно-хигиенни услуги; социална работа за възстановяване и укрепване на потенциала на всеки потребител; професионална помощ на лицата с увреждания; психо-социална и емоционална

подкрепа; организиране на походи, екскурзии, посещения на манастири, църкви и културни забележителности, изработване на сувенири, картички и др.; специализирана терапевтична помощ за лицата, нуждаещи се от такава; музико-, арт-, и трудотерапия на потребителите на социалната услуга, използвайки специфични терапевтични методи.

1.7. Дневен център за стари хора /ДЦСХ/

Основната цел на услугата е преодоляване на изолацията, в която попадат възрастните хора, създаване на условия за социални контакти и възможност за реинтегриране в обществото, подкрепа за напусналите активния живот хора и осигуряване на условия за взаимопомощ. В Областта функционира само един ДЦСХ – в гр. Драгоман с капацитет 10 потребители. Услугата е делегирана държавна дейност и възложена за управление на „Соник старт” ООД. ДЦСХ - Драгоман предоставя комплекс от социални услуги в общността, които създават условия за цялостно обслужване на потребителите през деня, свързани с предоставяне на храна, задоволяване на ежедневните и здравните потребности, както и на потребностите от организация на свободното време и личните контакти. ДЦСХ осигурява включваща, преодоляваща изолацията и стимулираща инициативността среда, съобразена със специфичните потребности на възрастните хора.

1.8.Кризисен център /деца/

Услугата е делегирана от държавата дейност и се управлява от община Драгоман. Разкрита е с цел предотвратяване трафика на деца. КЦ предлага комплекс от социални услуги предназначени за деца, жертва на насилие, трафик или друга форма на експлоатация. Услугата се предоставя за срок от 6 месеца и е насочена към оказване на индивидуална подкрепа, задоволяване на ежедневни потребности и консултиране или социално - психологическа помощ, включително и чрез мобилен екип, когато е наложително. Целевата група са деца от 0 до 18 или 20 г. Капацитетът на услугата е 9 плюс едно дете. Работи се във взаимодействие с Д "СП", с училищата, РУП на МВР, Община, МКБППМН. Ползва се опит на други подобни центрове.

Основни дейности на услугата са: предоставяне на защитена среда за децата пострадали от насилие или трафик; осигуряване на храна и подслон; съдействие и изграждане на способности за развиване на умения за самопомощ в различни ситуации; подпомагане процеса за интегриране и личностно развитие; възстановяване и повишаване на уменията за социално включване; психологическа подкрепа за преодоляване на последствията от травмата; посещение на училище; включване в мероприятия на общината.

1.9. Защитено жилище за лица с психични разстройства /ЗЖЛПР/

Услугата Защитено жилище за лица с психични разстройства е резидентна услуга, предназначена за лица с психични разстройства, които се подготвят за напускане на институция или вече са я напуснали и се реинтегрират в обществото. Услугата е единствена в Областта и се намира в с. Дружево, община Своге. Услугата е делегирана от държавата дейност. Доставчик е община Своге. Заетостта е 16 потребители. Основни дейности на услугата:задоволяване на базисни потребности – хранене, поддържане на лична хигиена и хигиена в спалните и сервизни помещения; възпитателни дейности – празнуване на лични, културни и национални празници; функционална и занимателна арт и трудотерапия – целта на трудотерапията е да подпомага физическото, умственото и социално-трудоово адаптиране на лицата с психични разстройства; емоционална подкрепа, психическа и социална помощ от екипа на ЗЖ; консултации със специалисти за преодоляване на кризисната ситуация и оценка на нуждите; оказване на подкрепа и съдействие за достъп до медицински и

рехабилитационни услуги /при необходимост/ и др.; работа в посока реинтегриране в обществото и връщане в семейна среда на лицата ползватели на услугата.

1.10.Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с психични разстройства /ЦНСТПЛПР/

Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с психични разстройства е социална услуга от резидентен тип, насочена към лица над 18 г. с психични разстройства. В Софийска област функционират два ЦНСТПЛПР на територията на община Долна баня. Услугата е делегирана държавна дейност, доставчик е Общината. Общата заетостта е 30 потребители. Основната цел на услугата е осигуряване качество на живот в среда близка до семейната и създаване на условия за пълноценно физическо, емоционално и познавателно развитие, и социално включване на лицата в естествената за тях среда, чрез осигуряване на индивидуализирана грижа и подкрепа. Осигурена е денонощна грижа за настанените лица.

Обща оценка за услугите по Направление 1

Всички услуги работят с пълен капацитет и над капацитета / ЦОП,ЦСРИ,ДЦ/ и реализират дейности, които са в подкрепа на целевите групи. Работните процеси при доставка на социалните услуги са ефикасни и ефективни. Въздействието на провежданите програми е позитивно. Доставчиците на социални услуги са изградили необходимия организационен капацитет за управлението им и в този смисъл са осигурили потенциална устойчивост на комплексите от социални услуги. Персонала е съобразен с изискванията на методиката, висококвалифициран, с желание за обучение и развитие. В дейностите се съблюдава равнопоставеност на половете. Няма данни за дискриминационно отношение. Като част от дейностите се предоставят и мобилни услуги. За тази цел се използва собствен транспорт. От една страна, се осигурява транспортиране на потребителите до съответната социална услуга. От друга страна, специалисти извършват обслужване в домашна среда на потребители, които не могат да посещават социалните услуги. Предоставят се почасови рехабилитационни, логопедични услуги, психологическа подкрепа и др. Развиването на мобилен компонент е иновативен подход тези услуги да увеличават броя на потребителите и разширяват териториалния обхват.

Нови услуги и подкрепа :

В отчетния период са разкрити пет броя нови социални услуги като делегирани държавни дейности. От тях три услуги в общността: два ЦСРИ - Ботевград и Костинброд и ДЦДЛУ – Златица, и две резидентни услуги – Два ЦНСТ за пълнолетни лица с психични разстройства – Долна баня.

С проектно финансиране са разкрити две услуги: ЦСРИ в гр.Момин проход, община Костенец и Дневен център за деца и младежи с увреждания /ДЦДМУ/ в гр. Ботевград. Услугата ЦСРИ се управлява от Фондация «Социални норми», която е спечелила финансирането по проекта, а доставчик на услугата ДЦДМУ е община Ботевград.

Закрити/трансформирани услуги:

Закрита една услуга – Дневен център за стари хора в с. Голема Раковица, община Елин Пелин. Намален е капацитета на ДЦСХ в община Драгоман от 30 на 10 потребители.

Дефицити по отношение услугите по Направление 1:

Планирани, но неразкрити услуги са: ЦОП – Самоков; ЦСРИ – Долна баня, Годеч, Горна Малина; Звено „Майка и бебе”- Златица и Самоков; Кабинети по семейно планиране; Център за подкрепяща грижа;ДЦПЛУ – Ихтиман; Дневен център за лица с деменция -Долна баня; ЦВН – Костинброд и Драгоман; Причините за този дефицит са комплексни – от една страна липса на подходящ сграден фонд в общините и ограничено финансиране за разкриване на нови услуги, както за строително – ремонти

дейности, така и за предоставяне на услугите, от друга страна ограничен или никакъв брой на специалисти, които да работят в съответните услуги.

Социалната услуга приемна грижа се предоставя само в някои от общините, поради липса на интерес в общността към приемно родителство или неподходящи кандидати за приемни семейства. Липсват адекватен брой приемни семейства в областта, както и такива приемни семейства, в които да се настаняват новородени или деца с увреждания.

- **Приоритетно направление 2: Деинституционализация и подобряване качеството на резидентната грижа:** Планираните дейности по този приоритет трябва да доведат до значително намаляване на дела на хората в специализирани институции в Софийска област чрез развиване на социални услуги за извеждането им, закриване и реструктуриране на институции, развиване на качествени социални услуги от резидентен тип със среда близка до домашната.

2.1. Дом за деца лишени от родителска грижа 7/18 г. /ДДЛРГ/

На територията на Софийска област функционират две специализирани институции за деца от 7/18 г.: “Констанца Ляпчева” в гр. Долна баня, и “Св.Иван Рилски” в с. Разлив, община Правец.

ДДЛРГ е специализирана институция за деца от проблемни семейства или изоставени от родителите си и деца - сираци. Целева група: деца на възраст от 7 г. до 18 или 20 г. Услугите са делегирани от държавата дейности и се предоставят от общините. Услугите са с обща заетост 69 деца, които се извеждат поетапно от институциите и се настаняват в услуги от резидентен тип или се ресоциализират в семейна среда.

Предлагат се дейности за отглеждане, обгрижване, възпитание, обучение, рехабилитация, здравни грижи. Прилага се индивидуален подход в грижите за децата, създадена е добра организация на учебно-възпитателния процес, както и организация, даваща възможност за социална интеграция и адаптация на децата. Предоставя се седмична грижа и постоянна грижа. Целта е да се постигне реинтеграция на децата в собствените им семейства. Децата, получават нужната психологическа подкрепа, участват в спортни и културни мероприятия, посещават училищата в съответната общината. Двете институции са в процес на закриване и реструктуриране, следвайки както заложените дейности в Областната стратегия, така и Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България“.

2.2. Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи /ЦНСТДМ/

Социалната услуга резидентен тип ЦНСТ за деца и младежи функционира в две общини – Самоков и Драгоман. Услугите са делегирани държавни дейности с обща заетост 30 потребители. ЦНСТ в гр. Самоков се управлява от Общината, а управлението на ЦНСТ – Драгоман е възложено на „Соник старт” ООД. В услугата се настаняват предимно деца, изведени от специализирани институции. Екипът от специалисти – социални работници и възпитатели реализира дейностите, свързани с предоставяне на индивидуализирана грижа и подкрепа за личностно съзряване и изграждане на умения за самостоятелен и независим живот на децата. Дейностите за социална подкрепа, които се предлагат в СУ: осигуряване на благоприятни условия за задоволяване на основните жизнени потребности на настанените деца; подкрепа за придобиване на знания и умения от децата за самостоятелен и независим начин на живот; подкрепа за създаване на навици при децата за поддържане на лична хигиена; здравна профилактика и грижи; лечение и рехабилитация; съдействие за получаване

на стоматологична помощ; психологична подкрепа за формиране на нови нагласи, свързани с усвояване на умения; подкрепа в образователния процес; включване в различни форми и занимания по интереси; посредничество с различни институции, имащи отношение към гарантиране правата на детето; подкрепа на децата и младежите при изграждане на социални мрежи с приятели и роднини; организиране на културни и спортни мероприятия, и други дейности по организация на свободното време.

2.3 Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания – /ЦНСТДМУ/

ЦНСТДМУ е резидентна услуга предназначена за деца и младежи с умерена, тежка и дълбока степен на умствена изостаналост. В нея се предоставя целогодишна грижа на децата чрез екипна оценка на потребностите на всяко дете и изработване на индивидуални и групови програми за работа и социална интеграция, задоволяване на здравните потребности и утвърждаване на здравословен начин на живот, осигуряване на безопасна среда, задоволяване на физически и емоционални потребности, задоволяване на образователните потребности.

На територията на Софийска област функционират три ЦНСТДМУ, с обща заетост 32 потребители. Услугите са делегирани държавни дейности и се управляват от общините Ботевград и Правец, където са позиционирани. В услугите се предоставя дългосрочна грижа и подслон, извършва се логопедична диагностика и терапия, консултация и психотерапия, задоволяване на културни, езикови, морални потребности и формиране на междуличностни отношения. Арт, игра, трудотерапия и развитие на индивидуалните възможности на децата и младежите, организиране на свободното време чрез отдих, и рехабилитация. Работи се за развитие на умения за бита и ежедневието, придобиване на умения за взимане на решения, работа за приобщаване и социализация на децата/младежите, задоволяване на потребностите през свободното време /слушане на музика, разходки при подходящо време, оцветяване, редене на конструктор и пъзели/.

2.4.Наблюдавано жилище /НЖ/

Наблюдавано жилище "Заедно" се намира в с. Гурмазово, община Божурище. Резидентна услуга, предназначена за младежи до 26 г., които напускат институциите. Услугата е държавно делегирана дейност, възложена за управление на Фондация „Защитено жилище Заедно“. Заетостта е 8/10 лица. Услугата предоставя временен дом на младежи напуснали ДДЛРГ, давайки им възможност да учат и да се развиват професионално, осигурявайки им консултантска и психологическа подкрепа, за да станат способни сами да се грижат за себе си и за децата си. На младежите са осигурени нормални битови условия. В сградата могат да пребивават едновременно 10 млади хора, всеки от които разполага със самостоятелна стая. Персоналът е висококвалифициран, с опит при предоставянето на този вид услуги. Добра практика при управлението и предоставянето на социалната услуга. НЖ „Заедно“ поддържа добри взаимоотношения с местната общност. Младежите от жилището се включват в доброволчески акции, в празници на селото и общината, в детски празници, които се организират в двора на НЖ. При тях често работят доброволци, както от страната, така и от чужбина. Поддържат тесни контакти с младежи от подобни институции от цялата страна. Подпомагат се със стипендии за продължаване на обучението си във ВУЗ.

2.5.Защитено жилище за лица с умствена изостаналост /ЗЖЛУИ/

Защитено жилище за лица с умствена изостаналост е резидентна услуга, делегирана от държавата дейност, доставчик е община Правец. Услугата е предназначена за лица с лека и умерена форма на умствена изостаналост, които могат

относително самостоятелно, с минимална помощ от специалисти да организират своето ежедневие и да се самообгрижват. Позиционирана е в с. Видраре, община Правец. Капацитетът на услугата е 8 места, изцяло запълнен. Потребителите се ключват активно в живота на услугата – приготвяне на храна, поддържане на вътрешното и дворното пространство, работа в собствена оранжерия, добри социални контакти с населението на общността; ползване на подкрепяща грижа извън услугата; получаване на външна подкрепа, оказвана от доброволци от различни страни, което се изразява в посещения на място в услугата, финансиране на почивки за потребителите на море, планина, посещения на басейни и други мероприятия, което дава възможност за установяване на широк кръг контакти от страна на потребителите и тяхната социализация.

2.6. Защитено жилище за лица с физически увреждания /ЗЖЛФУ/

На територията на Софийска област функционират две защитени жилища за лица с физически увреждания – едно в с. Калотина, община Драгоман и едно в гр. Правец. ЗЖ е услуга в общността – резидентен тип. Предназначена е за лица, които напускат институции, с цел изграждане на самостоятелни навици за реинтегрирането им в обществото или семейна среда. В ЗЖ всички дейности се извършват от потребителите, подкрепяни от персонала. Услугите са държавно делегирана дейност, управлението им е възложено на НПО – ЗЖ в с. Калотина на Фондация „Социални норми“, а ЗЖ в Правец – на Сдружение „Информация и консултации“ . Общата заетост в услугите е 26 потребители. Основни дейности: осигуряване на пълноценен и самостоятелен начин на живот в условия най-близки до семейната среда, съдействие за възстановяване на изгубени навици и умения за самостоятелен начин на живот; социална интеграция и социално включване.

2.8. Дом за пълнолетни лица със сетивни нарушения /ДПЛСН/

Специализирана институция разкрита през 1936 г. като „Дом за слепи жени“. Делегирана от държавата дейност, управлявана от община Пирдоп. В ДПЛСН се осигурява специализирана грижа - постоянно 24-часово обгрижване на 33 човека. Осигурени са условия на живот и поддържащо лечение на целевата група: възрастни хора със сетивни нарушения, нуждаещи се от постоянни специализирани грижи. За всеки потребител се изготвя индивидуален план за работа. Планът се базира на направената оценка на потребностите на лицето и мотивираното предложение за предоставяне на социални услуги от социалния работник. Формулират се основните насоки за бъдеща социална работа в зависимост от потребностите и желанията на лицето.

2.7. Дом за пълнолетни лица с психични разстройства /ДПЛПР/

Дом за пълнолетни лица с психични разстройства в с. Лакатник е специализирана институция предназначена за жени с психични разстройства, разкрита през 1969 г. Делегирана от държавата дейност, управлявана от община Своге. Настаняването в специализираната институция се предприема след изчерпване на възможностите за предоставяне на социални услуги в общността. Общата заетост на СИ е 90 потребители. В ДВХПР се осигурява специализирана грижа - постоянно 24-часово обгрижване. Осигурени са условия на живот и поддържащо лечение на целевата група: пълнолетни лица с психични разстройства, нуждаещи се от постоянни специализирани грижи. За всеки потребител се изготвя индивидуален план за работа. Планът се базира на направената оценка на потребностите на лицето и мотивираното предложение за предоставяне на социални услуги от социалния работник. Формулират се основните насоки за бъдеща социална работа в зависимост от

потребностите и желанията на лицето. Той съдържа и комплекс от психично-здравни грижи (лечебен план). В този аспект индивидуалният план за работа цели осигуряване на адекватен контрол над активните симптоми на психозата и ефективна профилактика на рецидивите при минимум странични ефекти. Медикаментозното лечение е от ключово значение, тъй като в общия случай то е предпоставка за осъществяване на останалите дейности от плана. Подготвя се от психиатър и социален работник, съобразно индивидуалните потребности на всеки нуждаещ се. Индивидуалният план се актуализира на всеки 6 месеца. Организира се свободното време на хората с психични разстройства чрез различни дейности (културотерапия, музикотерапия, трудотерапия и други). В институцията има сериозни проблеми, свързани със самата целева група и необходимостта от закриване на този вид услуга, както и разкриването на услуги от резидентен тип с по-малък капацитет и фокусирани специално към целевата група, според особеностите ѝ.

2.9. Дом за стари хора /ДСХ/

В Софийска област функционират четири Домове за стари хора (ДСХ) в гр.Ботевград, гр.Етрополе гр. Самоков и с. Ковачевци, община Самоков. ДСХ е специализирана институция, предоставяща комплекс от социални услуги на лица, навършили възрастта за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, съгласно Кодекса за социално осигуряване, включително на онези от тях, които имат процент намалена работоспособност, установен с експертно решение на ТЕЛК/НЕЛК. Услугите са делегирани държавни дейности и се управляват от общините.Общата заетост на ДСХ е 237 потребители.

Основни дейности на услугата в домовете за стари хора: създаване на безопасни условия на живот, отчитащи специфичните характеристики и възрастовите промени, 24-часово медицинско обслужване и здравни грижи; гарантиране на равноправно положение на възрастните хора; преодоляване на социалната изолираност, чрез създаване на условия за интегриране в обществото в съответствие с желанията и способностите на възрастните хора, укрепване на психическото равновесие; възможност за инициативност на възрастните хора.

Всички потребители на услугата участват в социалните, медицинските и трудотерапевтични дейности.

Обща оценка за услугите по Направление 2

Услугите са позиционирани в сгради, които се намират на леснодостъпни места, новопостроени или реновирани и ремонтирани,разполагат със самостоятелни дворни пространства, в които са обособени кътове за отдых и добре поддържани алеи и цветни лехи. Площта на помещенията, в които са настанени потребителите, отговарят на стандартите и нормативните изисквания. Непрекъснато се подобрява материалната база в тях , като се търсят възможности за дофинансиране.

Изключения са ДПЛПР в с. Лакатник и ДПЛСН в гр. Пирдоп, чиято материална база е стара и условията за предоставяне на услугите не отговарят на стандартите. И за двете услуги има набелязани мерки за интервенция, а именно: закриване на ДПЛСН в гр. Пирдоп и откриване на услуги от резидентен тип ЦНСТ за целевата група, и реструктуриране и намаляване на капацитета на ДПЛПР в с. Лакатник, чрез извеждане на част от потребителите в резидентни услуги, които са предвидени за разкриване през 2018 г.

Потребителите получават необходимата професионална грижа с цел преодоляване на социалната им изолация. Персоналът е квалифициран и отговаря на изискванията на методиката за предоставяне на социалната услуга.

Нови услуги и подкрепа :

В отчетния период е разкрита една нова резидентна услуга - Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи /ЦНСТДМ/ в гр. Драгоман.

Закрити/трансформирани услуги:

Закрити са следните услуги: Дом за медико-социални грижи за деца от 0/3 г. в гр. Златица; Дом за деца лишени от родителска грижа 4/7 год. в с. Гурково, община Ботевград; Дом за деца лишени от родителска грижа от 7/18 год. в с. Доганово, община Елин Пелин; В процес на реструктуриране е ДДЛРГ от 7/18 год. в гр. Долна баня. Взето е решение на Общински съвет – Правец за закриване на ДДЛРГ 7/18 год. в с. Разлив. Предприети са мерки за поетапно извеждане на потребителите от дома.

Домът за медико-социални грижи за деца е закрит с Постановление на МС 263/14.10.2016 г., следвайки заложените цели в Областната стратегия и изпълнявайки Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България“ и на базата на активното партньорство между държавните структури – ДСП-Пирдоп, ОЗД-Пирдоп и неправителствената организация „Надежда и домове за децата – клон България“. Партньорството между заинтересованите страни доказва своята ефективност и ефикасност в изпълнение на национален и областен документ, както и осигуряване на сигурна семейна среда и прекратяване на институционалната грижа за деца в областта.

Дефицити по отношение услугите по Направление 2:

Пет планирани, но неразкрити услуги - Наблюдавано жилище за младежи в Елин Пелин, ЦНСТ за деца и младежи в Пирдоп, ЦНСТ за лица с деменция в Долна баня, ЦНСТ за възрастни хора с умствена изостаналост - Своге и ЦНСТ за възрастни хора с физически увреждания в с. Калотина, община Драгоман. Както и при услугите от Направление 1, тук са налице същите причини за неспазване сроковете за разкриване на планираните услуги.

- **Приоритетно направление 3. Развитие на социални услуги в общността за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение:** Създаването на по-добър модел на грижи за хората в неравностойно социално положение и стари хора, осигурявайки достъп до качествени социални услуги в общността, така че нуждаещите се да не напускат собствения си дом и общност, подобряване достъпа до качествени интегрирани услуги.

3.1. Домашен социален патронаж

На територията на Софийска област действат 21 ДСП с изключение на община Челопеч. ДСП е услуга в общността, финансирана от общинските бюджети. Домашен социален патронаж е комплекс от социални услуги, предоставяни по домовете на лица с различни увреждания, ниски доходи, самотно живеещи възрастни хора отговарящи на различните характеристики. Услугата включва: основно доставяне на храна, но в част от общините се предоставят и съпътстващи услуги като: поддържане на хигиената в жилищните помещения; съдействие за снабдяване с необходимите помощни средства; помощ в поддържането на социални контакти, развлечения и занимания; битови услуги – закупуване на хранителни продукти и вещи от първа необходимост, заплащане на електро и топло енергия, телефон и др. със средства на лицето ползващо социалните услуги. Потребителите получават набор от услуги, които облекчават ежедневието им и способстват за преодоляване на социалната им изолация срещу заплащане на минимална такса. В отчетния период по данни от общините общия брой потребители на услугата е **1642**, която я прави една от най-достъпните и устойчиви услуги в общността.

3.2.. Услуги предоставяни по проекти и програми

- ✓ През 2016-2017 г. на територията на Софийска област се изпълнява Проект „Независим живот” по ОП”РЧР”, като са предоставят услугите ЛА,СА и ДП. Общия брой на лицата потребители на услугите е 1656. Чрез тези услуги получават грижа в домашна среда пълнолетни лица с различна степен на увреждане, самотноживеещи стари хора, с необходимост за подпомагане в ежедневните личини и битови нужди, както и деца с увреждания. Осигурявана е психологическа подкрепа, здравни грижи и рехабилитация – социална и здравна. В някои общини като Етрополе и Костинброд са закупени специализирани автомобили за превоз на хора с увреждания, снабдени с механизирани рампа за инвалидни колички. Това само по себеси е добра инвестиция, защото след приключване на проектните дейности, автомобилите остават в активите на общините и ще се ползват по предназначение.
- ✓ По Проект „Осигуряване на топъл обяд” по „Оперативна програма за храни и/или основно материално подпомагане от фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица в България” е реализирана услугата „обществена трапезария” - социална услуга, насочена към задоволяване на потребностите от храна за хора, които не могат да си я осигуряват сами. Чрез тази услуга се подобрява качеството на живот и се осигурява помощ и подкрепа на лица и семейства на месечно подпомагане по реда и условията на чл.9 от ППЗСП, лица с доказана липса на доходи и близки, които да се грижат за тях; самотно живеещи лица и семейства, получаващи минимални пенсии, скитащи и бездомни деца и лица. Общият брой на потребителите ползващи услугата е 1076.
- ✓ През 2016-2017 г. на територията на Софийска област се изпълнява и Оперативна програма за храни по Фонд за европейско подпомагане на най – нуждаещите се лица 2014-2020 г. Проектът е в сътрудничество между АСП и БЧК и се реализира чрез раздаване на хранителни продукти. Подпомаганите лица са определени в следните целеви групи: лица и семейства подпомагани по реда на Наредба № РД-07-5 от 2008 г.; майки /осиновителки/, които получават месечни помощи за отглеждане на дете до една година, по реда на чл. 8 от ЗСПД; лица и семейства получили еднократни или месечни помощи, предназначени за превенция и реинтеграция, отглеждане на дете при близки и роднини и в приемни семейства по реда и условията на ППЗЗД; лица и семейства инцидентно пострадали от бедствия и аварии при форсмажорни обстоятелства, подпомогнати по чл. 16 от ППЗСП; брой лица получили интеграционни добавки по реда на ЗИХУ, които са с личен доход до 314 лв.; семейства получили месечни помощи за отглеждане на дете с трайни увреждания и семейства, които са с доход до 314 лв. на член от семейството. Към настоящия момент общия брой подпомогнати лица с хранителни продукти за Софийска област са 15316.

3.3.Други услуги и подкрепа:

В община Самоков се реализира Проект „Корпус за социални услуги за деца от 0 до 7 години от социално уязвими семейства” по процедура „Услуги за ранно детско развитие”. Проектът цели подобряване грижата за деца на възраст от 0 до 7 г. от рискови семейства, като ползват интегрирани социални услуги. Целта на услугите е не само да се подкрепят семействата в отглеждането на децата, но и да се стимулират за по-голяма активност във всички сфери на живота с цел осигуряване на добра семейна среда за малките деца. Родителите ще имат възможност за комплексна подкрепа – от изцяло свързана с полагане на грижи за малки деца до консултиране относно възможностите за подобряване на тяхното образование, квалификация, шансове за

заетост и т.н. И за двете възрастови групи деца ще се предоставят и услуги по здравно консултиране. Целта е не само да се оказва подкрепа в случай на установено увреждане или пък заболяване, а и да се формира здравна култура за правилно отглеждане на децата, като средство за превенция на здравните рискове. За децата от 3 до 7 г. услугите основно са насочени към интеграция в детските градини и подобряване на училищната готовност. Наред с останалите дейности за групата деца от 3 до 7 г. основните услуги се фокусират върху групова и индивидуална работа с децата и техните семейства. Като за да има пълноценно социално включване ще се работи и с тези деца и родители, които не попадат в рисковите групи по проекта.

В Община Правец е разкрит и функционира „Център за семейно консултиране и подкрепа“ по ОП ”РЧР”. В Центъра се предоставя психологическа подкрепа и консултиране на бъдещи и настоящи родители за формиране и развитие на родителски умения. Семейно консултиране и подкрепа, вкл. работа с родителите и децата, дейности за семейно планиране, индивидуална работа, в т.ч. и индивидуална и групова работа с деца и родители, включително и с деца и родители, които не са от уязвими групи, с цел посещаване на детска градина. Общият брой на потребителите – деца и родители е 508. Дейностите на Центъра имат за цел да подпомогнат формирането на родителски умения, придружаването на родителите в грижата за детето и изграждане на устойчива връзка дете-родител, преодоляване на семейни затруднения и развитие на умения за пълноценна интеграция и реализация.

По време на сесиите на потребителите се предоставят обучителни материали и пособия, с които се постига онагледяване на темата и мотивиране на родителите за участие в дейностите. Дейността е особено необходима за рисковите затворени общности, уязвими семейства, родители, които не полагат необходимите грижи за децата си и неглеждат потребностите на децата. Работа на мултидисциплинарния екип , провеждането на групови и индивидуални сесии, работата на терен води до повишаване на родителския капацитет и подобряване на родителските грижи за децата. Разширяват се възможностите за социално вграждане на рисковите групи чрез развитие на социални умения- общуване,бюджетиране, търсене на работа и родителстване. Улеснява се достъпа на уязвими групи хора до различни услуги и институции чрез посредничество и насочване.

На територията на областта от 2015 г. работи и неправителствената организация „Надежда и домове за децата – клон България“, която реализира своята програма „Стратегическа деинституционализация за премахване на институционалната грижа за деца под 3-годишен възраст в България“. Организацията работи по модела си на Активна семейна подкрепа за деца от 0 до 3 години, при които има риск да бъдат разделени и/или изоставени от своите родители, активно работи по превенция на изоставянето на деца на терен, съвместно и в партньорство с ОЗД от областта. Моделът на Активна семейна подкрепа е признат от УНИЦЕФ като добра практика за работа с деца и семейства, както е и част от Актуализирания План 2016 – 2020 в изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България“. Моделът на активна подкрепа на семейството е разработен от "Надежда и домове за децата" на базата на 20 годишен практически опит в различни държави в процес на преход от институционална към базирана в общността система от грижи за деца. Той представлява гъвкава и адаптивна към различни контексти добра практика за планиране на подходящи интервенции и услуги за уязвими деца и семейства. Моделът на активна подкрепа на семейството е модел на интервенция насочен към подкрепа на деца в риск да бъдат отделени от своите родители и институционализирани. Използва се и за реинтеграция на деца в техните биологични или разширени семейства. Моделът подпомага закриването на институциите и подготовката на системата за закрила на детето да функционира без институционалната грижа, чрез канализиране на ресурсите и услугите по начин, който

предотвратява в максимална степен постъпването на деца в системата на формална грижа. Моделът представлява базирана на доказателства практика на семейна подкрепа, която е:

- краткосрочна;
- специфична за нуждите на семейството;
- стратегическа.

И чрез която може да се реагира на специфичните елементи на бедност и социална изолация, довели до разпадане на семейството и риск от раздяла на детето от родителите му, като бъдат мобилизирани:

- потенциалът и силните страни на семейството;
- връзките на семейството с общността като източник на ресурси;
- достъпът до финансовата помощ и услуги, базирани в общността (социални, здравни, образователни и т.н.);

Клубове на пенсионера и инвалида: Във всички общински центрове и голяма част от останалите населени места – градове и села на Областта са разкрити и функционират клубове на пенсионера и инвалида. В голямата си част тези клубове изпълняват ролята на подкрепящи услуги в общността от типа – ДЦСХ. В дейността на клубовете са заложили дейности, отговарящи на нуждите и желанията на възрастните хора и хората с увреждания, като се идентифицират потребностите от насърчаване на тяхната активност, адекватно посрещане на потребностите им в социален аспект и насърчаване на свободната доброволческа активност. Това се осъществява чрез срещи и социални контакти на клубните членове, организиране на срещи и консултации с представители на общински и държавни институции, имащи отношение по проблемите на пенсионерите и хората с увреждания, проучване и подпомагане на социално слаби лица от съответния район, организиране на посещения и помощ за самотно живеещи стари хора и лица с увреждания. Здравна просвета, изнасяне на здравни беседи, здравни консултации. Културни дейности – честване на празници и рождени дни, организиране на художествена самодейност и участие в конкурси, фестивали и други форми на художествената самодейност на местно, регионално и национално ниво. Организиране на екскурзии и срещи с представители на подобни организации от цялата страна.

3.4. Други социални дейности

Голяма част от общините в Софийска област реализират социални дейности, съобразно финансовите възможности на всяка община. Тези дейности включват: изплащане на еднократни парични помощи на майки за новородено дете; подпомагане на самотни майки; предоставяне на еднократни помощи на лица с ниски доходи за лечение и/или инцидентно възникнали битови нужди; отпускане на средства за надарени деца; осигуряване на безплатен транспорт за ученици и пенсионери, както и безплатни карти за пътуване на лица в затруднено социално и/или финансово състояние от населените места до общинския център и обратно; изцяло или частично поемане на такси за детски ясли и градини, осигуряване на безплатни или на ниски цени дърва за огрев на лица с увреждания и самотни стари хора/на преклонна възраст над 80 г./; подпомагане ветерани от войните; издръжка и субсидиране клубовете на пенсионери и инвалиди.

По инициатива на Областния управител на Софийска област, след приключване на учебната година в периода в периода 01.07 - 31.08.2017 г. беше организиран безплатен летен отдих за социално слаби деца от Софийска област, които имат добри резултати в училище. Приключването на учебната година и продължителното свободно време сред учениците и подрастващите през лятната ваканция, съчетано с трудовата заетост на родителите и ограничения контрол от тяхна страна,

предразполага децата да прекарват голяма част от времето си в редица безполезни занимания. Идеята на инициативата беше децата от областта да познават и обичат територията на своята родина, като след края на учебния процес заслужено да се отдадат на игри, забавления и запознаване с основите на християнските морални ценности. От поканата на Областния управител се възползваха девет общини, а 116 деца прекараха по 3 незабравими дни в к. к. Боровец. Инициативата бе подкрепена от община Самоков и от местния бизнес в лицето на „Бороспорт“ АД, които осигуриха безплатни карти за лифт за децата, както и от хотел „Самоков“, които предоставиха плавния си басейн за тях.

Социалната кампания на Областния управител продължи през месеците септември и октомври, като през този период над 160 пенсионери от седем общини в Софийска област се възползваха от поканата на Областния управител да прекарат безплатно по 3 дни в к. к. Боровец. Беше организирана почивка и отдих за членовете на пенсионерските клубове от областта, като желанието на ръководството на Областната администрация беше да се осигури възможност за отдих и по-активен социален живот на хората от третата възраст от Софийска област, както и почивка в здравословна среда.

Обща оценка за услугите по Направление 3:

Наблюдава се развиване и разширяване на дейностите в Домашния социален патронаж и обхващане на малките изолирани населени места. Все повече общини предлагат освен храна и комунално-битови услуги като почистване на дома, пране на дрехи, пазаруване заплащане на битови сметки; административни услуги – попълване и подаване на документи до различни институции и медицинска грижа.

За подкрепа в ежедневието на хората с увреждания и техните семейства в Областната стратегия е заложено във всички общини да се развиват социалните услуги в семейна среда -Личен асистент, Социален асистент и Домашен помощник. Те са от особена важност за малките населени места, където липсват алтернативни социални услуги в общността. Предвид това, през 2016 г. – 2017 г.се реализират проекти за предоставяне на услуги в семейна среда с финансиране по ОП РЧР и от републиканския бюджет. Услугите, ЛА ,СА и ДП се реализират по Проект „Независим живот” на ОПРЧР”, чрез звена към ДСП или Центрове за социални услуги, като се оказва подкрепа на нуждаещите се лица за социално включване и за извършване на комунално-битови дейности.

Увеличен е броят на потребителите и е разширен териториалният обхват на услугата Обществена трапезария.

Реализират се мерки по осигуряване на достъпна архитектурна среда за хората с увреждания в общините на Областта.

Все повече общини предоставят финансова и/или материална подкрепа на лица в неравностойно положение, млади семейства, майки, самотни и болни стари хора, и деца и лица с увреждания под една или друга форма на стимулиране. Изцяло или частично финансират дейността на клубовете на пенсионера и инвалида.

Нови услуги и подкрепа :

Като нови услуги могат да се посочат: Проект „Корпус за социални услуги за деца от 0 до 7 години от социално уязвими семейства” реализиран в община Самоков и „Център за семейно консултиране и подкрепа” в община Правец, работа по модела на активна семейна подкрепа.

Дефицити по отношение услугите по Направление 3:

Не са предприети никакви действия за предоставяне услуги за хора в пробация – консултиране, подкрепа за реинтеграция, курсове за професионална квалификация, които да се изпълняват съвместно от Пробационни съвети, ДБТ, ДСП.

Изоставане се наблюдава по отношение на работата с рискови общности, лица със зависимости и маргинализирани групи.

Тъй като предоставянето на такива услуги е записано в дейностите на ЦОП и ЦСРИ, то причините, те все още да не са включени в дейностите им се дължат най-вероятно на липсата на гъвкавост от страна на управителите на тези услуги и предпочитанията им да се работи стриктно по методиките за предоставяне на съответните услуги.

Функционални приоритетни направления:

➤ Приоритетно направление 4: Развитие на капацитет за управление и предоставяне на качествени и ефективни социални услуги :

Във всички социалните услуги – в общността, резидентни, институционални и общински има наличие на добре обучен и квалифициран персонал, с подходящи специалности, който предоставят качествени услуги. Наблюдава се текучество в ЦНСТДМУ и недостиг на медицински кадри. В някои от услугите липсват специалисти: логопеди, детски психолози и специални педагози, които са особено необходими за работа с деца. Работи се в посока на надграждане на знания и формиране на трайни умения за интегрирането на децата, уязвимите групи и възрастните хора в обществото.

Неправителствената организация Надежда и домове за децата – клон България предостави 4 обучения („Активна семейна подкрепа“; „ДИ и алтернативна грижа“, „Мотивационен тренинг“ и „Лобиране и застъпничество за добро управление на процеса на деинституционализация на областно ниво“) на територията на областта на специалисти от ОЗД, ДСП и доставчици на социални услуги, както и на членовете на Областния координационен механизъм по деинституционализация.

Като цяло екипите на социалните услуги се нуждаят от надграждащи обучения и супервизия, които могат да се реализира по Проект „Повишаване капацитета на служителите в сферата на закрилата на детето, социалните услуги и социалното подпомагане”.

➤ Приоритетно направление 5: Развитие на междусекторни и междуобщински партньорства при планирането и предоставянето на социални услуги:

Междубщинското партньорство е особено важно за развитието на социалните услуги, защото дава възможност за разкриване на разнообразни социални услуги, които да се ползват от нуждащите се лица от няколко общини. Пример за това са ЦОП, ЦСРИ и ДЦРДУ, които предоставят услуги чрез мобилни екипи в съседните общини.

Дефицити се наблюдават в изграждане на междусекторно партньорство – образование, и особено здравеопазване.

От 2015 г. в София Област е сформирани Областен координационен механизъм по деинституционализация (ОКМД) по инициатива на неправителствената организация „Надежда и домове за децата – клон България“ и подписания Меморандум за партньорство между организацията и Областна Администрация на София Област. За отчетния период е проведено едно заседание, на което е представен Актуализирания план 2016-2020 за изпълнение на националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България“. Областният координационен механизъм е заложен в Актуализирания план 2016 - 2020 като

средство за координация и комуникация на регионално ниво и е добре да се използва неговата ефективност изцяло.

Координационният Механизъм на областно ниво /ОКМД/ има за цел да създаде подходяща среда за междуинституционално взаимодействие на местно ниво, осигури максимално опростени и в същото време ефективни регулации и йерархии при партнирането по изпълнение на националните политики в процеса на деинституционализация и подкрепата на деца и семейства. Чрез този механизъм се осигурява възможност за среща на експертиза и ресурси, ориентирани към намиране на най-доброто решение и поемане на конкретни ангажименти, както и за взаимно учене. Моделът на Областен координационен механизъм е инструмент, чрез който да се подобри и подкрепи на регионално и местно ниво работата по националната политика по деинституционализация и да се поемат конкретни ангажименти на съответните ангажирани институции. Моделът допринася за участието и въвличането на всички междуинституционални партньори в изпълнение на националната политика по отношение на деинституционализацията. Чрез Областния координационен механизъм става възможно взаимодействието между всички структури на регионално и местно ниво за решаване на проблемите на децата и техните семейства и именно поради тази причина трябва да бъде използван като такъв за подобряване на междусекторното партньорство и подкрепата на деца и семейства от областта.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Социалните услуги имат една основна цел - социално включване на хора, които поради определени фактори са изключени от обществения живот или има риск да бъдат изключени. Логиката в Областната стратегия е, че създаването на система от социални услуги не е самоцелно, а е обвързано с факторите на средата и с особеностите и потребностите на целевите групи. Разбирането е, че социалните услуги трябва да са мост към обществения живот, а не да създават различна среда, предназначена само за хората в риск. В тази връзка е от значение какво разбиране имат хората, ангажирани със създаването на социалните услуги - например дали смятат, че „услугите в общността” са предимно дейности, които се реализират на територията на т. н. универсални услуги, имат възстановителен характер, но са насочени към тях или това са дейности, които се осъществяват единствено в защитената среда на ЦНСТ, ЗЖ, ДЦ, ЦСРИ, ЦОП. В зависимост от това разбиране социалните услуги могат да доведат до желаното социално включване или да доведат до вторична изолация за хората, които ги ползват.

IV. ИЗВОДИ

1. Съществува добра координация между институциите на държавната и местната власт при решаване на социалните проблеми на населението от областта;
2. Подобрени са условията за самостоятелен живот в домашна среда на възрастните хора, самотно живеещите и хората с увреждания чрез използване услугите на Домашен социален патронаж, Обществените трапезарии и услугите ЛА,СА и ДП;
3. Основният доставчик на услугите са общините. Само шест услуги са възложени за управление на външен доставчик.
4. Неравномерно е разпределението на социалните услуги по общини. В голяма част от общините се предоставя само услугата Домашен социален патронаж и услуги в домашна среда, финансирани по проекти;

5. Наблюдава се значителен напредък при разкриването на социални услуги за деца в сравнение с услугите за пълнолетни лица с увреждания; липсват услуги от резидентен тип за лица с деменция; недостатъчни са услугите за лица с психични разстройства и умствена изостаналост.
6. Сградният фонд и условията на услугите като пространство, място и оборудване в повечето случаи са съобразени и адекватни на съответната услуга. Голяма част от социалните услуги са с отлично качество по отношение на интериор и обзавеждане.
7. Изоставане се наблюдава по отношение на работата с рискови общности, лица със зависимости и маргинализирани групи. Не са предприети действия за предоставяне услуги на хора в пробация – консултиране, подкрепа за реинтеграция, курсове за професионална квалификация, които да се изпълняват съвместно от Пробационни съвети, ДБТ, ДСП.
8. Базовото и надграждащо обучение, както и супервизията на персонала до голяма степен е недостатъчно, което оказва влияние за предоставяне на качествени услуги и има опасност от „прегаряне”.
9. Мрежата от читалища и клубове на пенсионера/инвалида, които изпълняват някои социални функции, близки до услугата Дневен център за стари хора, е развита на територията на всички общини. Поради нуждата от такива дейности в почти всички населени места продължава разкриването на нови клубове.
10. Общинските ръководства подпомагат под една или друга форма определени целеви групи от населението чрез различни материални и финансови стимули.
11. Общините на територията на областта са мотивирани за разкриване на социални услуги в общността и търсят възможности чрез проекти и програми за изграждането им.

V. ПРЕПОРЪКИ

1. В системата от услуги трябва да се създадат условия за ефективна превенция на изоставянето на деца чрез подкрепа на семейството в общността. Същото важи за създаване на услуги за ранна интервенция и ранно диагностициране на уврежданията.
2. Да продължи и да се засили работата по развитие на приемната грижа в Софийска област.
3. Да се предприемат мерки за разкриване на резидентни услуги за лица с деменция, умствена изостаналост и психични разстройства, както и на кризисен център и център за временно настаняване, с което ще се задоволят нуждите на областта от такъв тип услуги.
4. Да се акцентира върху мобилната работа на ЦОП и ЦСРИ с цел обхващане на повече потребители в отдалечени райони.
5. Необходимо още да се подобрят и разнообразят услугите на Домашен социален патронаж и да се обхванат възможно максимален брой населени места в областта.
6. Да се осигурят възможности за непрекъснато обучение, обмяна на опит и добри практики с цел развитие капацитета на екипите, ангажирани с управление на социалните услуги и на доставчиците.
7. Да се въведе практика за осъществяване на индивидуална и групова супервизия, като елемент от системата за управление на човешките ресурси и като средство за подобряване качеството на предоставяните услуги.
8. Да се продължи партньорството между общините в Софийска област за постигане на взаимодействие между различните публични сектори – социални услуги и подпомагане, образование, здравеопазване, заетост, инфраструктура и жилищна среда, предвид комплексния характер на проблемите на хората в риск.

9. Да се развие и използва ОКМД като инструмент за координация, комуникация и междусекторно партньорство
10. Непрекъснато проследяване динамиката на потребностите от социални услуги.
11. Оказване на непрекъсната методическа помощ от страна на РД"СП" и Д"СП" на Общините при вземането на решения за разкриване на социални услуги, както и насърчаването им да разкриват междубщински социални услуги
12. Да се търсят възможности за сближаване с неправителствения сектор и възлагане управлението на услуги на външни доставчици.
13. Широка медийна разгласа на добрите практики в областта, по отношение на постигнатите резултати.
14. Да се ревизират Общинските стратегии за развитие на социалните услуги и да се предприемат мерки за тяхната актуализация, съгласно промените в ППЗСП.
15. Най – късно до 01.03.2017 г. да се актуализира Областната стратегия за развитие на социалните услуги в Софийска област, съобразно промените в ППЗСП и включване на актуални услуги.